

**مقایسه تطبیقی کیفی بین ایده‌های فرهنگی روسای جمهور و سیاست‌های فرهنگی شورای عالی انقلاب
فرهنگی ۱۳۷۶ تا ۱۳۹۲**

سید احسان نجم‌الهدی

دانشجوی دکتری رشته سیاست‌گذاری عمومی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

Orcid: 0009-0000-0281-4057

محمدرضا یزدانی زازرانی

استادیار گروه علوم سیاسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

Orcid: 0000-0002-7153-2405

مهربان هادی پیکانی

استادیار رشته مدیریت دولتی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

Orcid: 0000-0001-6092-3024

Seyed Ehssan Najmolhoda

Ph.D Student of Public Policy, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Mohammad Reza Yazdani Zazerani

Assistant Professor of Political Science Department, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University,
Isfahan, Iran

Mehraban Hadi Peikani

Assistant Professor, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

چکیده

تلاش برای درک چگونگی تغییر سیاست عمومی سبب مطرح شدن دیدگاه‌های متعدد در خصوص عوامل زمینه‌ساز تغییر در فرایند سیاست و برون‌دهای آن شده است. در این حوزه توجه به عامل ایده دارای سابقه دیرینه‌ای است، چنانکه که با شکل‌گیری جریان چرخش به سوی ایده، پژوهشگران تغییر در سیاست‌های موجود را با کاربست ایده در قالب اکتشاف، ابزار استراتژیک و چهارچوب نهادی تبیین می‌کنند. پژوهش پیش‌رو با بررسی ایده به منزله چهارچوب نهادی تلاش دارد تا اهمیت ایده‌ها در تغییر سیاست‌ها در محیط سیاست‌گذاری جمهوری اسلامی را تبیین نماید. بدین منظور مقایسه‌ای بین ایده‌هایی که روسای جمهور در ابتدای دوره ریاست خود جهت سیاست‌های فرهنگی بیان کرده‌اند با آن سیاست‌های فرهنگی‌ای که مطابق با آن ایده‌ها در زمان ریاست ایشان به تصویب رسیده، صورت می‌گیرد. جهت انجام این مقایسه از ایده‌های تکرار شونده در هر دوره (داده ثانویه) و تحلیل محتوای سیاست‌های فرهنگی‌ای که در شورای عالی انقلاب فرهنگی در دو دوره ریاست جمهوری آقای خاتمی و آقای احمدی‌نژاد تصویب گردیده، استفاده می‌شود و مقایسه نهایی با روش تحلیل تطبیقی کیفی صورت می‌گیرد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که در هر یک از دوره‌های ریاست جمهوری حداقل نیمی از ایده‌ها تکرار شونده به سیاست فرهنگی تبدیل شده‌اند و حتی به ازای بعضی از ایده‌ها چندین سیاست اتخاذ می‌گردد.

کلمات کلیدی: سیاست‌گذاری عمومی، ایده، تغییر سیاست، سیاست فرهنگی، شورای عالی انقلاب فرهنگی، تحلیل تطبیقی کیفی

مقدمه

از بدو شکل‌گیری دانش سیاستگذاری تلاش پژوهشگران برای درک فرایند سیاست و فهم چگونگی شکل‌گیری سیاست‌های عمومی به اوج رسیده است. تاکنون دیدگاه‌های نظری مختلفی در این خصوص بیان شده‌اند، اما با این وجود وحدت نظری در خصوص برتر بودن یک عامل کلیدی حاصل نشده است. دلیل این موضوع به ویژگی ماهوی سیاست‌های عمومی باز می‌گردد که از پیچیدگی زیادی برخوردار است (کیرنی، ۲۰۱۹: ۹-۱۰). تعدد بازیگران سیاسی دخیل و چند بُعدی بودن مشکلات عمومی تلاش برای دستیابی به تصویری جامع را با سختی زیادی همراه می‌کند. به همین جهت نظریه‌های مطرح شده تنها بخشی از واقعیت موجود را تبیین می‌کنند (بات، ۲۰۱۹: ۶۷). خوشبختانه در دهه اخیر با مطرح شدن دیدگاه‌های نظری‌ای که نقش ایده را محور قرار می‌دهند، مسیر جدیدی پیش‌روی پژوهشگران گشوده شده است که نوید از عبور از مشکلات را می‌دهد. مجموعه نظریه‌های ایده‌محور همچنان جریانی در حال توسعه محسوب می‌شوند که هنوز به صورت یک مکتب منسجم تبدیل نشده‌اند، اما به آن اندازه‌ای هم از بنیادهای نظری برخوردار شده‌اند که بتوان از ایده‌ها برای مطالعه یک محیط سیاستگذاری مشخص مانند سیاست‌های یک کشور استفاده نمود (بات، ۲۰۱۹: ۶۷). در همین راستا پژوهش حاضر به بررسی عینی اثر ایده در تغییر سیاست‌های فرهنگی جمهوری اسلامی ایران می‌پردازد تا تصویری گویا از نقش ایده در محیط سیاستگذاری ترسیم نماید. انتخاب سیاست‌های فرهنگی دارای دو مزیت مهم است: اولاً این سیاست‌ها در یک نهاد متمرکز (شورای عالی انقلاب فرهنگی) اتخاذ می‌شوند که اعضای کلیدی آن با تغییر حکومت تغییر می‌یابند و لذا امکان بررسی تغییرات سیاست با توجه به تغییر حکومت و ایده‌های جدیدی که نمایندگی می‌کنند فراهم می‌شود. از طرفی هم سیاست‌های فرهنگی از جمله موضوعاتی هستند که بازیگران سیاسی نسبت به اهمیت آن واقف‌اند؛ بازیگران همواره بخش زیادی از انرژی و وقت خود را صرف ایده‌پردازی برای سیاست‌های فرهنگی و تثبیت ایده‌های خود در اذهان عمومی می‌کنند. در این راستا ابتدا ایده‌هایی که روسای جمهور مکرراً آنها را در دوره ماه عسل مطرح کرده‌اند، مرور می‌شوند و سپس با محتوای مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی مقایسه می‌شود تا مشخص گردد هر یک از روسای جمهور چه میزان از ایده‌های خود را همزمان با طول دوره تصاحب کرسی ریاست شورای عالی انقلاب فرهنگی به سیاست فرهنگی تبدیل نموده‌اند. بر این اساس هدف پژوهش حاضر بررسی اثر ایده‌های تکرار شونده در تغییر سیاست‌های فرهنگی (سیاست عمومی) در بازه زمانی چهار دوره ریاست جمهوری از سال ۱۳۷۶ لغایت ۱۳۸۸ است.

بیان مساله و ادبیات پژوهش

ذیل دانش سیاست عمومی مساله چگونگی ارزیابی سیاست‌های موجود، اجرای صحیح سیاست‌ها و اخذ تصمیمات بهینه توسط سیاستگذاران مورد توجه هستند. اما یکی از مهم‌ترین مباحث پرسش مربوط به چگونگی تغییر سیاست است؛ همچنان پرسش‌های کلیدی دانش سیاستگذاری شامل یافتن پاسخی برای چگونگی شکل‌گیری سیاست‌های جدید حسب کنش بازیگران است (جان، ۲۰۱۸: ۲). مطالعات انجام شده در زمینه اتخاذ سیاست و تغییر سیاست را می‌توان به دو نسل اول و نسل دوم دسته‌بندی نمود. نسل اول شامل پژوهش‌هایی می‌شوند که از بدو مطرح شدن دانش سیاست عمومی در دهه ۵۰ میلادی به بررسی ماهیت تصمیم‌گیری و میزان تسلط بازیگران بر اطلاعات پرداختند. بر این اساس اصل تغییرات تدریجی و پیروی سیاستگذاران از الگوی عقلانیت محدود نمایان شد. اما از دهه ۹۰ میلادی، نسل دوم مطالعات تغییر سیاست رایج شد که معطوف به شرایط پیچیده سیاستگذاری است (جان، ۲۰۱۸: ۲). ماحصل این مطالعات ارایه چهارچوب‌های نظری مشهور از جمله ائتلاف حامیان، تعادل گسسته و جریانات چندگانه است که با خود مفاهیمی مانند پنجره فرصت و سطل زباله را هم رایج کردند. وجه مهم و مشترک این نظریات توجه به نقش ایده در فرایند سیاست است (اسوینکلس، ۲۰۲۰: ۲۸۲). به همین علت از این جریان مطالعاتی با عنوان جریان «چرخش به سوی ایده»^۱ یاد می‌شود که دلالت‌گر اهمیت مولفه ایده در شناخت کنش‌های بازیگران سیاسی و اتخاذ سیاست‌های جدید است. بر اساس نگاه جریان چرخش به سوی ایده، «ایده‌ها منبع اصلی تعیین‌کننده رفتار سیاسی» هستند (لارسون، ۲۰۱۵: ۱۷۵) زیرا نگاه بازیگران به مشکلات عمومی برگرفته از ایده است و مطابق ایده نسبت

¹ Ideational Turn

به مشکلات واکنش نشان می‌دهند. این کاربرد ایده مورد توجه تحلیلگران واقع شده است و عبارت «ایده اهمیت دارد» را برجسته کرده‌اند که پژوهش‌های متعددی در زمینه نقش ایده و ارتباط آن با موضوعات تغییر سیاست و گفتمان منتشر شده‌اند. جدول شماره ۱. اهمیت ایده در مطالعات سیاست‌های عمومی

پژوهشگر(ان)	یافته‌های اصلی پژوهش
بیلند (۲۰۱۹)	ایده‌ها یکی از مولفه‌های مهم در مطالعه سیاست‌های عمومی به حساب می‌آیند. ایده به معنای باور تثبیت شده در نزد بازیگران فردی و جمعی است. تاکید بر فعالیت بازیگران در خصوص این موضوع مهم است، زیرا نقطه آغاز و پایان تحلیل ایده‌ها، تمرکز کردن بر اظهارات بازیگران بخصوصی است که جهان‌بینی خود را بیان می‌کنند. در تحلیل ایده‌ها کارگزاری بازیگران سیاسی و اجتماعی مبنا قرار داده می‌شود که توانایی ایجاد و تغییر سیاست‌ها را دارند. از طرفی باید توجه داشت که نباید ایده‌ها را جدا از گفتمان بررسی کرد، زیرا ایده‌ها توسط گفتمان منتقل می‌شوند و در صورت تفکیک ایده از گفتمان تنها تصویری انتزاعی و بی‌توجه به تعاملات بازیگران باقی می‌ماند.
کارستینسین و اشمیت (۲۰۱۶)	مطالعه رفتار و مطالبات بازیگران در فرایند سیاست‌گذاری باید از زاویه ساختار ایده‌ها شروع شود. نباید فقط به اهمیت ایده‌ها در فرایند سیاست‌گذاری اکتفا نمود، بلکه توجه به نقش ایده‌ها نیز اهمیت دارد. ایده به‌شکل خاص برای بازیگران حامی خود قدرتی را فراهم می‌کند که شکلی از قدرت سیاسی است.
نیلور-گوبی (۲۰۰۵)	همزمان با تغییر در گفتمان‌های دولت رفاه، سیاست‌های مربوطه هم در حال تغییر هستند. عامل اصلی ایجاد کننده این تغییرات تحولات سیاسی-اقتصادی و تغییر ایده‌ها هستند. البته شدت و عامل این تغییرات حسب محیط کشورهای مختلف متفاوت است. ایده‌ها توسط بازیگران مطرح و بازتاب داده می‌شوند تا توجه عمومی را به خود جلب کنند. این عمل نیازمند به یک گفتمان است و در کنار آن بازیگران باید به منابع قدرت خود اتکا نمایند.
اشمیت (۲۰۱۱)	تلاش برای فهم عامل تغییر سیاست چشم‌اندازهای متفاوتی را پیش‌روی بازیگران گشوده است. به‌شکل کلی می‌توان مورد توجه چهارچوب‌های نظری برای فهم تغییر سیاست را در سه عامل کلیدی نهاد (پیش‌زمینه)، علایق (بازیگران و قدرت) و ایده (ارزش و شواهد) خلاصه کرد. اما آنچه در نهایت تغییر سیاست را رقم می‌زند، تغییر در یکی از سه عامل کلیدی به شیوه‌ای است که باعث شود فرایند سیاست‌گذاری دستخوش وقوع رخدادهایی گردد که بر دو عامل کلیدی دیگر هم اثر بگذارد. گفتمان مولفه اصلی تغییر سیاست و درک پویا بودن سیاست‌های عمومی است. البته اهم آن محتوای ایده‌های درون گفتمان است؛ اینکه تا چه اندازه بر تغییر یا ثبات سیاست‌های موجود دلالت کنند. از طرف دیگر نباید از نقش بازیگران غافل شد، زیرا این بازیگران هستند که ایده‌ها را طی گفتمان‌های متفاوت برجسته و منتقل می‌کنند.
نجم الهدی و همکاران (۲۰۰۲)	فعالیت‌های بازیگران سیاسی چگونگی شکل‌گیری سیاست، انتخاب شدن و تغییر سیاست را مشخص می‌کند. اما مهمترین فعالیت بازیگران انتشار دادن ایده و گفتمان‌های سیاسی است. ایده و گفتمان، ابزارهای کارآمدی هستند که بازیگران به کمک آن می‌توانند باورهای خود را در جامعه بازتاب دهند و برای تغییر وضع موجود تلاش کنند. در ایران روسای جمهور به عنوان بازیگر سیاسی شاخص، ایده‌های مختلفی را در زمینه سیاست فرهنگی مطرح کرده‌اند که موبد این مطلب وجود ایده‌هایی است که توسط یک بازیگر تکرار می‌شوند. علاوه بر این ایده‌هایی نیز هستند که میان حکومت‌های مختلف مشترک است.

به شکل کلی بررسی های انجام شده نشان می دهند که توجه پژوهشگران به نقش ایده در اثرگذاری بر پویایی سیاست های عمومی و تغییر سیاست با در نظر گرفتن فعالیت بازیگران سیاسی معطوف شده است. اما نتایج این پژوهش ها را می توان در دو گروه مختلف دسته بندی نمود: دسته اول ایده را عامل تحول و تغییر سیاست در برخی از حوزه های سیاستگذاری می دانند. اما دسته دیگر، کمرنگ بودن نقش ایده یا بی اثری ایده بر تغییرات سیاست های عمومی را مطرح می کنند. نکته قابل تامل این است که فارغ از اینکه ایده تا چه میزان در تغییر سیاست دخیل باشد، باید ایده را در ارتباط با فعالیت های بازیگران سیاسی بررسی نمود. زیرا ایده ها نیازمند افرادی هستند که به بازتاب دادن و برجسته شدنشان در سطح جامعه بپردازند. این کار برای بازیگران این مزیت را در پی دارد تا قدرت و فرصت لازم را برای تغییر سیاست کسب کنند. درک عمیق تر از اثرات ایده یا شناخت خرده نظام هایی که در آن ایده می تواند به عامل کلیدی تغییر سیاست تبدیل شود، مستلزم پژوهش های تکمیلی است. در همین راستا، پژوهش حاضر تلاش دارد تا عاملیت ایده ها را در خرده نظام سیاست فرهنگی بر اساس فعالیت بازیگرانی که در راس هرم سیاستگذاری سیاست فرهنگی هستند، بررسی نماید. امید است با اینکار مشخص شود چه اندازه از ایده های مورد تاکید بازیگران به سیاست فرهنگی تبدیل می شوند و در نتیجه تصویری مناسبی از عاملیت ایده ها در محیط سیاستگذاری ایران بدست آید (اسوینکلس، ۲۰۲۰: ۲۸۲). از آن زمان تاکنون پژوهش های جدیدی به بررسی کارکرد ایده در حوزه سیاست عمومی می پردازند که طی آن ایده مستقل از عوامل دیگر در نظر گرفته می شود. به طور کلی این پژوهش ها سه برداشت مختلف از ایده را دنبال می کنند: ایده به منزله اکتشاف^۱، ایده به عنوان ابزار استراتژیک^۲ و ایده به عنوان چهارچوب نهادی^۳ (اسوینکلس، ۲۰۲۰: ۲۸۳)

1. **ایده به منزله اکتشاف:** اولین نگرش در خصوص کاربست ایده را می توان در مطالعاتی مشاهده نمود که طی آن ایده به منزله اکتشاف یا باور ذهنی بازیگران سیاسی است. طی این نگرش ایده به عنوان میانبری تلقی می شود که افراد به وسیله آن محیط پیچیده پیرامون خود را معنی می بخشند. ایده دارای ماهیت ذهنی است که یک رابطه علی را در ذهن افراد در خصوص مسایل جامعه ایجاد می کند و ملاکی برای قضاوت افراد می شود. کارآمدی ایده برای شهروندان موجب شده که ایده همواره بخشی جدایی ناپذیر از زندگی شهروندان باشد. در این صورت پژوهشگرانی که از این روش برای مطالعه سیاست های عمومی استفاده می کنند اثر باور بازیگران سیاسی را بر برون دادها (سیاست های اتخاذ شده) می سنجند. بنابراین مطالعه از یک سطح خرد (باور بازیگران) شروع شده و مشاهدات را تا سطح کلان سیاستگذاری پوشش می دهد.

2. **ایده به عنوان به ابزار استراتژیک:** در نگرش دوم، ایده ماهیت ابزارگونه می یابد که توسط بازیگران دخیل در فرایند سیاستگذاری استفاده می شود. ایده های موجود توسط بازیگران متناسب با اهداف خودشان تغییر می یابند و سپس بازیگران با استفاده از گفتمان تلاش می کنند ایده های تغییر یافته را جایگزین ایده های موجود نمایند. استفاده از بسترگفتمان فرصت تشکیل ائتلاف و اعمال فشار برای تغییر دستورکار سیاستگذاران را به بازیگران می دهد که نتیجه آن رقم خوردن تغییر است. چنین نگرشی به ویژه در چهارچوب تحلیل روایی^۴ کاربرد دارد؛ چهارچوبی که ایده ها را همچون ابزاری استراتژیک برای غنی سازی روایت به تصویر می کشد (نجم الهدی و یزدانی زازرانی، ۱۴۰۰). در این نگرش ایده ها به وسیله ای برای برساختن واقعیت توسط بازیگران سیاسی تبدیل می شوند. مهم ترین مساله در نگرش ابزارگرایانه ضرورت وجود پیمانکاران سیاستی خواهد بود. ایده تنها در اثر تلاش های یک پیمانکار سیاسی است که فرصت جلب توجه دیگر بازیگران سیاسی و نهایتاً سیاستگذاران را می یابد. تفاوت مهم این نگرش در مقایسه با نگرش آموزه محور، تغییر یافتن مداوم ایده ها متناسب با شرایط است. به بیان دیگر چنین نیست که از قبل ایده ها به صورت پیش ساخته و نهادینه شده وجود داشته باشند. مطالعات ایده از منظر ابزار استراتژیک بر اساس سطح تحلیل میانه انجام می شود، زیرا ایده به عنوان ابزاری است که توسط گروهی از بازیگران جهت تحقق اهداف مورد نظرشان استفاده می شود.

¹ Heuristics

² Strategic Tools

³ Institutional Framework

⁴ Narrative Policy Framework

3. ایده به عنوان چهارچوب نهادی: مطابق برداشت چهارچوب نهادی ایده موضوعی بین‌ذهنی¹ بوده که در یک محیط خاص بین افراد منتقل می‌شود. ایده وابسته به یک بستر مانند یک نهاد یا جامعه است تا امکان نمودار شدن و اثرگذاری را پیدا کند. اثر ایده برابر با ترویج شدن یک الگو یا هنجار اجتماعی است که باعث تبعیت افراد از آن می‌شود. لذا ایده قابلیت نظم‌بخشی به جامعه را دارد. ایده باور مشترکی را نمایندگی می‌کند که شامل فرضیات و ادعایی درخصوص چگونگی انجام امور در جامعه است. مطالعه ایده در چهارچوب نهادی مستلزم استفاده از سطح تحلیل کلان است تا مشخص شود وجود باورهای مشترک چگونه بر فضای سیاستگذاری اثر می‌گذارند. با توجه به تفاوت‌های مشهود در کاربست ایده صاحب‌نظران توصیه می‌کنند که هر پژوهشگری پیش از شروع پژوهش، حسب هدف پژوهش، مشخص نماید که کدام یک از موارد کاربست ایده را ملاک قرار می‌دهد؛ تا ارزیابی بهتری از نتایج و روابط علی بین ایده و سیاست‌های عمومی مشخص شود. بر این اساس پژوهش حاضر از منظر چهارچوب نهادی به بررسی ایده می‌پردازد. با اینکار ایده‌هایی که در پی فعالیت بازیگر سیاسی شاخص در جامعه ایران تبلور یافته‌اند و دال بر چگونگی انجام امور فرهنگی در جامعه هستند و تبعیت شهروندان را در پی داشته‌اند، میزان اثرگذار بودنشان بر سیاست‌های فرهنگی سنجیده شود.

روش شناسی

پژوهش حاضر به انجام مقایسه‌ای با ماهیتی کیفی می‌پردازد که بین دو گروه داده کیفی انجام می‌شود. بر این اساس در پژوهش حاضر ابتدا ایده‌های تکرار شونده به عنوان داده انتخاب شده و سپس بررسی می‌شود که آیا سیاست فرهنگی متناسب با آن ایده در عمل اتخاذ می‌شوند. از آنجایی که شناخت ایده‌های تکرار شونده مستلزم انجام پژوهش مستقلی بوده و خارج از محدودیت‌های پژوهش حاضر است از داده‌های ثانویه‌ای استفاده می‌شود (نجم‌الهدی و همکاران، ۱۴۰۲) که برای مقایسه مورد نظر مناسب است. این داده‌ها حاصل بررسی مطالعه گفتمان‌های روسای جمهور در دوران ماه عسل است (نزدیک‌ترین دوره به دوره انتخابات) که طی آن ایده‌های تکرار شونده در خصوص سیاست‌های فرهنگی به تفکیک دوره‌های ریاست جمهوری استخراج شده‌اند. مزیت استفاده از این ایده‌ها برخورداری از مشروعیت عمومی است. رئیس‌جمهور در دوره نامزدی ریاست‌جمهوری ایده‌هایی را مطرح کرده که منجر به کسب آرای عمومی شده و مشروعیت لازم را برای تبدیل کردن ایده‌ها به سیاست را بدست آورده‌اند. در نتیجه شرایط برای تغییر در سیاست عمومی با کمک این ایده‌ها مهیا شده است. برای شناخت اثر ایده‌های تکرار شونده در سیاست‌های اتخاذ شده از روش تحلیل تطبیقی کیفی استفاده می‌شود. کاربست تحلیل تطبیقی کیفی در این پژوهش «الگوی ارزشیابی عضویت عمومی» است (احمدی و همکاران ۱۳۹۹: ۲۰). تحلیل مذکور از تعریف داده‌ها آغاز و به اختصاص نمره عضویت و خلاصه‌سازی استدلال نمره عضویت منتهی می‌شود. مطابق روش تحلیل تطبیقی کیفی بعد از مشخص شدن داده‌ها می‌بایست مبنایی برای مشاهده پیامد مشخص کرد؛ در پژوهش حاضر سیاست‌های اتخاذ شده در شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان پیامد مورد انتظار تعیین می‌شود. به عبارتی یک ایده تکرار شونده که توسط رئیس‌جمهور مطرح شده می‌بایست در طی مدت چهار ساله ریاست‌جمهوری وی که همزمان عهده‌دار ریاست شورای انقلاب فرهنگی است تبدیل به مصوبه این شورا گردد. همچنین روش تحلیل تطبیق کیفی دارای پنج‌گونه مختلف فازی یا قطعی است (احمدی و همکاران ۱۳۹۹: ۲۰). است که در اینجا از گونه قطعی استفاده می‌شود. در گونه‌های قطعی، زمانی که مقایسه انجام می‌شود، نتایج تنها در دو حالت تعلق داشتن (نمره ۱) یا نداشتن (نمره صفر) بیان می‌گردد که در پژوهش حاضر نمره یک به معنای مشاهده و نمره صفر به معنای عدم مشاهده یک ایده تکرار شونده در سیاست‌های شورا است. در انتهای پژوهش، تعداد نمرات کسب شده از حداکثر نمره قابل کسب به ازای هر دوره ریاست‌جمهوری جمع‌بندی شده و میزان (نرخ) تبدیل شدن ایده به سیاست نیز بدست می‌آید. با عنایت به لزوم رعایت عینیت و روایی پژوهش و بدست آمدن یک تصویر مقایسه‌ای مناسب، مراحل ذیل در این پژوهش رعایت شده است:

¹ Intersubjective

- داده‌های جمع‌آوری شده در خصوص ایده‌های تکرار شونده مربوط به چهار دوره ماه عسل است که اولین آن در سال ۱۳۷۶ و آخرین آن مربوط به سال ۱۳۸۸ است. در نظر گرفتن چهار دوره ریاست‌جمهوری برای انجام مقایسه می‌تواند تصویر جامعی را از نقش داشتن ایده‌ها ترسیم کند. این داده‌ها از نوع داده ثانویه هستند که ماحصل پژوهش انجام شده برای شناسایی ایده‌های ترویج شده توسط رییس‌جمهور به عنوان بازیگر شاخص در عرصه سیاست‌گذاری فرهنگی است.
- جهت استخراج سیاست‌های فرهنگی به مصوبات فهرست شده در وبسایت شورای عالی انقلاب فرهنگی (sccr.ir) رجوع می‌شود. بدین‌منظور از وبسایت شورا استفاده شده و مصوبات به تفکیک دوره ریاست‌جمهوری استخراج می‌شوند. ملاک صرفاً مصوباتی است که توسط شورای اصلی اتخاذ شده باشد که ریاست آن را شخص رییس‌جمهور عهده‌دار است. مصوبات گروه‌های زیرمجموعه شورا خارج از دایره این پژوهش است.
- مصوبات استخراج شده حسب محتوا یا مضمونی که بر آن دلالت می‌کنند، گدگذاری می‌گردند. از این طریق نوع مصوبات (محسوب شدن به عنوان سیاست فرهنگی) و موضوعاتی که در قبالشان سیاستی اتخاذ شده مشخص می‌گردد.
- نهایتاً با ایجاد جدول صحت مقایسه‌ای تطبیقی بین ایده‌های تکرار شونده و سیاست‌های اتخاذ شده انجام می‌شود.

یافته‌ها

ایده‌های تکرار شونده درباره فرهنگ

داده‌های مرتبط با ایده‌های تکرار شونده به صورت داده ثانویه از پژوهش (نجم الهدی و همکاران، ۱۴۰۲) استخراج شدند که در مجموع نشان‌دهنده ۳۱ ایده تکرار شونده در طول دوره ماه عسل است.

جدول ۲. دوره‌های ریاست جمهوری و ایده‌های تکرار شونده در قبال سیاست فرهنگی

دوره	نام رئیس‌جمهور منتخب	تاریخ شروع ماه عسل	تاریخ پایان ماه عسل	تعداد ایده تکرار شونده بیان شده
۱	آقای خاتمی	۱۳۷۶/۰۵/۱۲	۱۳۷۶/۰۸/۱۹	۷ مورد
۲	آقای خاتمی	۱۳۸۰/۰۵/۱۱	۱۳۸۰/۰۸/۱۸	۹ مورد
۳	آقای احمدی‌نژاد	۱۳۸۴/۰۵/۱۲	۱۳۸۴/۰۸/۱۹	۶ مورد
۴	آقای احمدی‌نژاد	۱۳۸۸/۰۵/۱۲	۱۳۸۸/۰۸/۱۹	۹ مورد

منبع: (نجم الهدی و همکاران، ۱۴۰۲)

با وجود تغییر دولت‌ها و حتی شخص رییس‌جمهور تعداد ایده‌های تکرار شونده چندان تفاوتی با یکدیگر ندارند، اما دامنه موضوعاتی که بر آن دلالت می‌کنند متنوع بوده و دارای محتوای متفاوتی است. با این‌وجود مسابلی مانند آموزش، عدالت و جوانان در دوره‌های مختلف ریاست‌جمهوری مشترک هستند.

جدول ۳. ایده‌های تکرار شونده برای حوزه سیاست فرهنگی به تفکیک دوران ماه عسل

دوران ماه عسل	بازه زمانی	ایده‌های تکرار شونده در حوزه سیاست فرهنگی (تکرار بیش از یک مرتبه)
آقای خاتمی	دوره اول	• توجه به نسل جوان • اصلاح نظام آموزشی • افزایش تحقیقات • گسترش عدالت • استفاده بهینه از امکانات • ایجاد امنیت و آرامش برای شهروندان • تقویت تشکلهای غیردولتی
	دوره دوم	• توجه به نقدهای عمومی • اهتمام به قانون‌گرایی • افزایش مشارکت جوانان • حمایت از تشکلهای قانونی و نهادهای مدنی • هدایت و کنترل رقابت‌های سیاسی • افزایش آزادی بیان • ارتقا اندیشه‌ها و دیدگاه با توجه به نیاز روز • برخورد امنیتی با عوامل اغوای جوانان • توسعه صنعت گردشگری
آقای احمدی‌نژاد	دولت اول	• ترویج ارزش‌های دینی و انقلابی • برنامه‌ریزی برای ارتقا سطح علمی و دانش • برنامه‌ریزی برای اصلاح نظام آموزش عالی • برنامه‌ریزی برای افزایش استفاده از ظرفیت فرهنگی کشور • تجلیل عالی از خانواده معظم شهیدان و ایثارگران • ملاک قراردادن ارزش‌های دینی و انقلابی در فعالیت‌ها
	دولت دوم	• ترویج فرهنگ ملی و مقابله با تهاجم فرهنگی • ایجاد یک ارتباط کارآمد بین دانشگاه و صنعت • مبارزه با مفسدین و زیادی خواهان • اصلاح ساختار حاکم بر آموزش و پژوهش • ایجاد مشارکت عمومی در سرمایه‌گذاری‌ها • تلاش برای اجرای عدالت در همه امور • تلاش برای ترویج اندیشه‌ها و آرمان‌های جمهوری اسلامی ایران در دنیا • تلاش برای ترویج جامعه آرمانی بر اساس آرمان‌های انقلاب • توزیع یکسان منابع و ارائه خدمات

در ادامه پژوهش به جهت انجام مقایسه عملی بین ایده‌های تکرار شونده حوزه فرهنگ و سیاست‌های اتخاذ شده در قالب مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان نهاد سیاستگذار فرهنگی می‌بایست تمامی مصوبات شورا به تفکیک دوره ریاست جمهوری استخراج، گدگذاری و بر اساس محتوا جمع شوند. مصوبات انتشار یافته در وبسایت شورای عالی انقلاب فرهنگی، جهت ۴ دوره ریاست جمهوری که یک بازه ۱۶ ساله را شامل می‌شود دربرگیرنده ۶۸۶ مصوبه است. در پژوهش حاضر تمامی این مصوبات استخراج و گدگذاری لازم انجام شد و در نهایت با توجه به وجود محتوای مشترک در ۱۹۶ مورد جمع شدند.

مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی

اولین دوره ریاست جمهوری آقای خاتمی (سال 1376-1380)

بررسی مصوبات اتخاذ شده در زمان ریاست جمهوری آقای خاتمی نشان از اتخاذ 215 مصوبه دارد که در حدود نیمی از مصوبات دربرگیرنده موضوعات فرهنگی هستند و الباقی مصوبات شامل موضوعات اداری و انتصاب افراد می‌شود. از این 91 مورد مصوبه فرهنگی نامگذاری فرهنگی، توجه به شورای زنان، استفاده از یک منطق مشخص و توسعه امکانات آموزشی بیشترین مصوبه را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره ۴. مصوبات اتخاذ شده در شورای عالی انقلاب فرهنگی دوره اول ریاست جمهوری آقای خاتمی

ردیف	شرح مصوبه	تعداد مصوبه
۱	انتصاب جدید یا اعطای سمت	۷۸
۲	اصلاح جزئی یا تکمیلی مصوبه قبلی	۲۶
۳	تصویب اساس‌نامه	۱۱
۴	اعمال تغییر در شورای عالی انقلاب فرهنگی	۱۰
۵	نام گذاری فرهنگی	۷
۶	ارتقا جایگاه شورای فرهنگی و اجتماعی زنان	۵
۷	بکارگیری یک منطق مشخص در سیاستگذاری	۵
۸	توسعه دادن امکانات آموزشی	۵
۹	ارتقا جایگاه شورای عالی اطلاع رسانی	۴
۱۰	یکسان سازی قوانین	۴
۱۱	ارتقا جایگاه شورای فرهنگ عمومی	۳
۱۲	افزایش کیفیت آموزش عالی	۳
۱۳	ایجاد نظام نظارتی و بازرسی قدرتمند	۳
۱۴	برنامهریزی برای مقابله با خطرات امنیتی	۳
۱۵	افزایش تولید آثار هنری اسلامی	۲
۱۶	افزایش ضوابط مراکز علمی	۲
۱۷	ترویج ارزش‌های انقلابی و اسلامی در دانشگاه	۲
۱۸	تقویت تشکل‌های غیر دولتی	۲
۱۹	حمایت از نخبگان	۲
۲۰	ارتقا جایگاه بانوان	۱
۲۱	ارتقا جایگاه شورای اسلامی‌شدن مراکز	۱
۲۲	ارتقا جایگاه شورای پژوهش‌های علمی	۱
۲۳	ارتقا جایگاه شورای هنر	۱
۲۴	ارتقا جایگاه شورای عالی برنامه ریزی	۱
۲۵	ارتقا جایگاه شورای عالی جوانان	۱
۲۶	ارتقا جایگاه کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد	۱

۲۷	ارتقا جایگاه هییت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی	۱
۲۸	استفاده از روش‌های علمی برای حل مشکلات	۱
۲۹	اصلاح نظام آموزشی	۱
۳۰	افزایش اختیارات دانشگاه	۱
۳۱	افزایش امکانات کتابخانه‌ها	۱
۳۲	افزایش تحقیقات	۱
۳۳	افزایش تولید آثار هنری اسلامی	۱
۳۴	افزایش مشارکت عمومی برای ترویج ارزش‌های دینی	۱
۳۵	افزایش مشارکت عمومی در اداره امور	۱
۳۶	افزایش مشارکت متخصصان	۱
۳۷	افزایش نظارت بر محصولات کودکان	۱
۳۸	برنامه ریزی برای افزایش توانایی‌های رسانه‌ای	۱
۳۹	برنامه ریزی برای تربیت استعدادهای برتر و نخبه آفرینی	۱
۴۰	ترویج ارزش‌های ایرانی اسلامی	۱
۴۱	ترویج ارزش‌های دینی	۱
۴۲	ترویج شعار سال	۱
۴۳	ترویج فرهنگ ملی و مقابله با تهاجم فرهنگی	۱
۴۴	توسعه فن‌آوری	۱
۴۵	حفاظت از منابع موجود	۱
۴۶	حفظ کیفی آموزش عالی	۱
۴۷	حمایت از خانواده ایثارگران	۱
۴۸	حمایت از دانشجویان	۱
۴۹	حمایت از صنعت نشر	۱
۵۰	حمایت از فعالیت‌های فرهنگی هنری	۱
۵۱	حمایت از مراکز آموزشی غیر دولتی	۱
۵۲	حمایت کردن از ورزش بانوان	۱
۵۳	رسیدگی به مشکل یک دانشگاه	۱
۵۴	طراحی سیاست بر مبنای ارزش‌های اسلامی	۱
۵۵	لغو مصوبه قبلی	۱
۵۶	مجوز برداشت از حساب	۱
۵۷	مخالفت با عضویت در کنواسیون	۱

۵۸	همکاری مراکز علمی کشور با مراکز بین المللی	۱
جمع		۲۱۵

دومین دوره ریاست جمهوری آقای خاتمی (سال ۱۳۸۰-۱۳۸۴)

در دومین دوره ریاست آقای خاتمی بر شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۹۱ مصوبه به تصویب می‌رسند که در حدود نیمی از این مصوبات، سیاست فرهنگی محسوب می‌شوند. از میان ۹۱ مصوبه فرهنگی نامگذاری فرهنگی، حمایت از نخبگان، طراحی سیاست بر مبنای ارزش‌های اسلامی و رسیدگی به مشکل موسسه آموزشی در صدر مصوبات فرهنگی هستند.

جدول شماره ۵. مصوبات اتخاذ شده در شورای عالی انقلاب فرهنگی دوره دوم ریاست جمهوری آقای خاتمی

ردیف	شرح مصوبه	تعداد مصوبه
۱	انتصاب جدید یا اعطای سمت	۵۵
۲	اصلاح جزیی یا تکمیلی مصوبه قبلی	۴۱
۳	تصویب اساس نامه یا آیین نامه	۴
۴	نامگذاری فرهنگی	۸
۵	حمایت از نخبگان	۷
۶	طراحی سیاست بر مبنای ارزش‌های اسلامی	۴
۷	رسیدگی به مشکل یک موسسه آموزشی	۴
۸	توسعه دادن امکانات آموزشی	۳
۹	ترویج ارزش‌های دینی و اخلاقی	۳
۱۰	افزایش تولید آثار هنری اسلامی	۳
۱۱	افزایش اختیارات دانشگاه	۳
۱۲	ارتقا جایگاه شورای عالی اطلاع رسانی	۳
۱۳	ارتقا جایگاه بانوان	۳
۱۴	طراحی چارچوب مشخص برای فعالیت‌ها	۲
۱۵	حمایت از مناطق زلزله زده	۲
۱۶	حمایت از دانش آموختگان حوزوی	۲
۱۷	حمایت از خانواده ایثارگران	۲
۱۸	توسعه فن آوری	۲
۱۹	تفویض اختیار	۲
۲۰	بکارگیری یک منطق مشخص در سیاستگذاری	۲
۲۱	ارتقا جایگاه شورای فرهنگ عمومی	۲
۲۲	همکاری مراکز علمی کشور با مراکز بین المللی	۱
۲۳	لغو مصوبه قبلی	۱
۲۴	سهولت تاسیس مراکز علمی	۱
۲۵	رسیدگی به مشکل یک دانشگاه	۱
۲۶	حمایت از دانش شهرسازی و معماری	۱
۲۷	حمایت از جامعه دانشگاهی	۱

۲۸	حمایت از امور پرورشی	۱
۲۹	توجه به نقدهای عمومی	۱
۳۰	پاسداشت از یک شخصیت عالم	۱
۳۱	برنامه ریزی برای محرومیت زدایی	۱
۳۲	برنامه ریزی برای حمایت مالی دولت از مساجد	۱
۳۳	برخورد با مطبوعات متخلف	۱
۳۴	ایجاد یک ارتباط کارآمد بین دانشگاه و صنعت	۱
۳۵	ایجاد نظام نظارتی و بازرسی قدرتمند	۱
۳۶	ایجاد مراکز علمی و آموزشی بیشتر	۱
۳۷	افزایش هماهنگی در دستگاه‌های کشور	۱
۳۸	افزایش مشارکت جوانان	۱
۳۹	افزایش کمی و کیفی آموزش حوزوی در کشور	۱
۴۰	افزایش ضوابط مراکز علمی	۱
۴۱	افزایش تحقیقات	۱
۴۲	افزایش آزادی بیان	۱
۴۳	افزایش امکانات عمومی با توجه معیارهای ارزشی	۱
۴۴	اصلاح نظام آموزشی	۱
۴۵	اصلاح ساختار و فعالیت دستگاه‌های اجرایی	۱
۴۶	استفاده از روش‌های علمی برای حل مشکلات	۱
۴۷	ارتقا جایگاه شورای عالی جوانان	۱
۴۸	ارتقا جایگاه کمیته تعیین مصادیق پایگاه‌های اطلاع رسانی اینترنتی غیرمجاز	۱
۴۹	ارتقا جایگاه کمیته تامین فضای فرهنگی و اجتماعی برگزاری آزمون‌های سراسری دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی	۱
۵۰	ارتقا جایگاه شورای عالی جوانان	۱
۵۱	ارتقا جایگاه شورای پژوهش‌های علمی کشور	۱
۵۲	ارتقا جایگاه شورای ارزشیابی هنرمندان	۱
۵۳	ارتقا جایگاه شورای سیاست‌گذاری و نظارت بر انتخاب، ساخت و نصب مجسمه و یادمان	۱
۵۴	ارتقا اندیشه‌ها و دیدگاه با توجه به نیاز روز	۱
۵۵	اهتمام به قانون‌گرایی	۱
جمع	۱۹۱	

اولین دوره ریاست‌جمهوری آقای احمدی‌نژاد (سال ۱۳۸۴-۱۳۸۸)

تعداد مصوبات اتخاذ شده در زمان اولین دوره ریاست آقای احمدی‌نژاد بر شورای انقلاب فرهنگی به ۱۲۳ مورد کاهش می‌یابد که در حدود نیمی از این مصوبات سیاست فرهنگی به حساب می‌آیند. از ۶۲ مورد سیاست‌گذاری فرهنگی اتخاذ شده، تنها مصوبات نامگذاری فرهنگی به‌شکل خاص در صدر موضوعات فرهنگی است. در مقایسه با دوره اول و دوم آقای خاتمی مصوبات دربرگیرنده موضوعات متنوع‌تری هستند و تمرکز بر موضوعات کمتر شده است.

جدول شماره ۶. مصوبات اتخاذ شده در شورای عالی انقلاب فرهنگی دوره اول ریاست جمهوری آقای احمدی‌نژاد

ردیف	شرح مصوبه	تعداد مصوبه
۱	انتصاب جدید یا اعطای سمت	۳۸
۲	اصلاح جزئی یا تکمیلی مصوبه قبلی	۲۰
۳	تصویب اساسنامه یا آییننامه	۳
۴	نامگذاری فرهنگی	۷
۵	حمایت از زبان فارسی	۳
۶	تلاش برای یکسان کردن قوانین	۳
۷	ترویج ارزشهای دینی و انقلابی	۳
۸	برنامهریزی برای محرومیتزدایی	۳
۹	برنامهریزی برای ارتقا سطح علمی و دانش	۳
۱۰	اصلاح نظارتها	۳
۱۱	ملاک قرار دادن ارزشهای دینی و انقلابی در فعالیتها	۲
۱۲	حمایت از مناطق زلزلهزده	۲
۱۳	جلوگیری از ایجاد انحراف در فرهنگ	۲
۱۴	توسعه دادن امکانات آموزشی	۲
۱۵	استفاده از دستاوردهای علمی و خلاقانه برای حفاظت از محیطزیست	۲
۱۶	ارتقا جایگاه شواری فرهنگ عمومی	۲
۱۷	محافظت از زبان و گویش محلی	۱
۱۸	حمایت از بازنشستگان	۱
۱۹	حمایت از اقلیتهای دینی	۱
۲۰	حمایت فرهنگی از انرژی هسته‌ای	۱
۲۱	تلاش برای ترویج اندیشه‌ها و آرمانهای جمهوری اسلامی ایران در دنیا	۱
۲۲	تلاش برای ایجاد تقویت فضای ایده‌پردازی	۱
۲۳	تقویت هویت ملی	۱
۲۴	تفویض اختیار	۱
۲۵	ترویج دستاوردهای فرهنگی دفاع مقدس	۱
۲۶	پرهیز از برخورد سلیقه‌ای	۱
۲۷	بهبود وضعیت سلامت در جامعه	۱
۲۸	برنامهریزی برای بهره‌مندی بیشتر از استعدادهای شهروندان	۱
۲۹	برنامهریزی برای افزایش استفاده از ظرفیت فرهنگی کشور	۱
۳۰	افزایش هماهنگی و نظارت فعالیت‌های علوم قرآنی	۱

۳۱	افزایش فعالیت‌های فرهنگی بر اساس هنر ایرانی اسلامی	۱
۳۲	افزایش ضوابط حاکم بر مسابقات حافظان قرآن کریم	۱
۳۳	افزایش امکانات آموزشی	۱
۳۴	اصلاح تصویر ارائه شده از فعالیت‌های حکومت	۱
۳۵	ارتقا جایگاه هیأت کرسی‌های نظریه‌پردازی	۱
۳۶	ارتقا جایگاه نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه	۱
۳۷	ارتقا جایگاه شورای گسترش آموزش عالی وزارت علوم	۱
۳۸	ارتقا جایگاه شورای فرهنگی، اجتماعی زنان	۱
۳۹	ارتقا جایگاه شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی	۱
۴۰	ارتقا جایگاه شورای فرهنگی دانشگاه	۱
۴۱	ارتقا جایگاه بانوان در جامعه	۱
جمع		۱۲۳

دومین دوره ریاست جمهوری آقای احمدی‌نژاد (سال ۱۳۸۸-۱۳۹۲)

طی دومین دوره ریاست آقای احمدی‌نژاد تعداد کلی مصوبات نسبت به دوره اول افزایش نسبی می‌یابد و در مجموع ۱۵۷ مصوبه اتخاذ می‌شوند. اما تعداد مصوبات فرهنگی تنها حدود یک سوم مصوبات را شامل می‌شود. از مجموع ۵۵ مصوبه فرهنگی اصلاح ساختار حاکم بر آموزش و پژوهش، توسعه دادن امکانات آموزشی و نامگذاری فرهنگی بیش از همه موضوعات مورد توجه قرار گرفته‌اند.

جدول شماره ۷. مصوبات اتخاذ شده در شورای عالی انقلاب فرهنگی دوره دوم ریاست جمهوری آقای احمدی‌نژاد

ردیف	شرح مصوبه	تعداد مصوبه
۱	انتصاب جدید یا اعطای سمت	۸۴
۲	اصلاح جزیی یا تکمیلی مصوبه قبلی	۱۶
۳	تصویب اساس‌نامه یا آیین‌نامه	۲
۴	اصلاح ساختار حاکم بر آموزش و پژوهش	۵
۵	توسعه دادن امکانات آموزشی	۵
۶	نامگذاری فرهنگی	۵
۷	تلاش برای ترویج اندیشه‌ها و آرمان‌های جمهوری اسلامی ایران در دنیا	۳
۸	افزایش اختیارات وزرا	۲
۹	افزایش مشارکت عمومی در اداره امور	۲
۱۰	حمایت از نخبگان	۲
۱۱	ارتقا جایگاه ستاد توسعه زیست فناوری	۱
۱۲	ارتقا جایگاه ستاد منشور توسعه قرآنی	۱
۱۳	ارتقا جایگاه شورای فرهنگ عمومی	۱

۱۴	ارتقا جایگاه شورای عالی انقلاب فرهنگی	۱
۱۵	ارتقا جایگاه شورای فرهنگ عمومی	۱
۱۶	ارتقا جایگاه شورای فرهنگ عمومی استان	۱
۱۷	ارتقا جایگاه شورای فرهنگ عمومی شهرستان	۱
۱۸	ارتقا جایگاه شورای هماهنگی فعالیت های قرآن و عترت دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی	۱
۱۹	ارتقا جایگاه هیأت توسعه فرهنگ قرآنی	۱
۲۰	استفاده از دستاوردهای علمی و خلاقانه برای حفاظت از محیط زیست	۱
۲۱	اصلاح فعالیت مدیران بر اساس ارزش های انقلابی و ارزشی	۱
۲۲	افزایش اختیارات شورای فرهنگ عمومی	۱
۲۳	افزایش فعالیت های بین المللی برای آبادانی کشور	۱
۲۴	افزایش فعالیت های حوزی	۱
۲۵	ایجاد فضای باز فکری و توجه به نقدهای عمومی	۱
۲۶	ایجاد یک ارتباط کارآمد بین دانشگاه و صنعت	۱
۲۷	برنامهریزی برای آموزش آموزه های قرآنی در تمامی مقاطع تحصیلی مدارس و دانشگاه	۱
۲۸	برنامهریزی برای محرومیت زدایی	۱
۲۹	تسریع امور اداری دانشگاه	۱
۳۰	تقویت هویت ملی	۱
۳۱	تلاش برای افزایش جمعیت	۱
۳۲	تلاش برای ایجاد تقویت فضای ایده پردازی	۱
۳۳	تلاش برای پاسداشت خانواده ایثارگران	۱
۳۴	تلاش برای ترویج جامعه آرمانی بر اساس آرمان های انقلاب	۱
۳۵	تلاش برای یکسان کردن قوانین	۱
۳۶	توزیع یکسان منابع و ارائه خدمات	۱
۳۷	حفظ کیفی آموزش عالی	۱
۳۸	حمایت از دانشجویان خارجی محصل در کشور	۱
۳۹	حمایت از مناطق زلزله زده	۱
۴۰	شورای سیاست گذاری جایزه علمی - فناوری پیامبر اعظم (ص)	۱
۴۱	ایجاد مشارکت عمومی در سرمایه گذاری ها	۱
۱۵۷	جمع	

با انتخاب مصوباتی از شورا که ماهیت فرهنگی دارند، درک اثر ایده ها لازم است تا عملیات واسنجی صورت بگیرد. در این صورت تعداد ایده های تکرار شونده در هر دوره ریاست جمهوری که ملاک واسنجی این پژوهش هستند حداکثر نمره ممکن

به حساب می‌آیند و سپس تنها به ایده‌هایی که در سیاست دیده می‌شوند نمره ۱ (به معنای عضویت کامل) داده می‌شوند. میزان نمرات کسب شده از حداکثر نمره ممکن نمایشگر اثرگذاری ایده بر سیاست فرهنگی است.

مقایسه بین ایده‌های بیان شده و سیاست‌های فرهنگی اتخاذ شده

واسنجی دوره اول ریاست جمهوری آقای خاتمی

در اولین دوره ریاست جمهوری آقای خاتمی تعداد ایده‌های تکرار شونده شناسایی شده دربرگیرنده ۷ ایده متفاوت است. بدین جهت حداکثر نمره برابر ۷ می‌باشد. با انجام مقایسه بین ایده‌های تکرار شونده و مصوبات مشخص گردید که ۴ مورد به مصوبه تبدیل شده‌اند. لذا نمره اکتساب شده ۴ از ۷ بوده که به معنای تبدیل شدن بیش از نیمی از مصوبات به سیاست فرهنگی است. از طرفی برای ایده ایجاد امنیت و آرامش برای شهروندان سه مصوبه و برای تقویت تشکلهای غیردولتی نیز ۲ مصوبه وجود دارد که نشان از اهمیت این دو ایده در نظر اعضای شورا است.

جدول شماره ۸. مقایسه بین ایده‌های بیان شده در گفتمان سیاسی دوران ماه عسل و سیاست‌های فرهنگی مصوب

ردیف	ایده موکد رییس‌جمهور	مشاهده شده در مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی
۱	توجه به نسل جوان	۰
۲	اصلاح نظام آموزشی	۱
۳	افزایش تحقیقات	۱
۴	گسترش عدالت	۰
۵	استفاده بهینه از امکانات	۰
۶	ایجاد امنیت و آرامش برای شهروندان	۱
۷	تقویت تشکلهای غیردولتی	۱
	جمع	۴

واسنجی دوره دوم ریاست جمهوری آقای خاتمی

در دوم دوره ریاست جمهوری آقای خاتمی تعداد ایده‌های تکرار شونده شناسایی شده شامل ۹ موضوع بوده که حداکثر نمره قابل کسب نیز به همین میزان است. با انجام مقایسه بین ایده‌های تکرار شونده و مصوبات اتخاذ شده نمره ۵ کسب می‌شود که به معنای تبدیل شدن بیش از نیمی از مصوبات به سیاست فرهنگی است که این مقدار با دوره اول ریاست جمهوری نزدیک به هم است. در این دوره بر خلاف دوره اول ریاست جمهوری تمامی ایده‌های تکرار شونده دارای یک مصوبه هستند و علی‌رغم مصوب شدن در اولویت پایین‌تری نسبت به سایر موضوعات قرار دارند.

جدول شماره ۹: مقایسه بین ایده‌های بیان شده در گفتمان سیاسی دوران ماه عسل و سیاست‌های فرهنگی مصوب

ردیف	ایده موکد رییس‌جمهور	مشاهده شده در مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی
۱	توجه به نقدهای عمومی	۱
۲	اهتمام به قانون‌گرایی	۱
۳	افزایش مشارکت جوانان	۱
۴	حمایت از تشکل‌های قانونی و نهادهای مدنی	۰
۵	هدایت و کنترل رقابت‌های سیاسی	۰
۶	افزایش آزادی بیان	۱
۷	ارتقا اندیشه‌ها و دیدگاه با توجه به نیاز روز	۱
۸	برخورد امنیتی با عوامل اغوای جوانان	۰
۹	توسعه صنعت گردشگری	۰
جمع		۵

واسنجی دوره اول ریاست جمهوری آقای احمدی نژاد

در دوره اول ریاست‌جمهوری آقای خاتمی تعداد ایده‌های تکرار شونده شناسایی شده بر ۶ موضوع دلالت می‌کند. بنابراین حداکثر نمره قابل کسب نیز همین مقدار است. با انجام مقایسه بین ایده‌های تکرار شونده و مصوبات اتخاذ شده نمره ۴ کسب می‌شود که به معنای تبدیل شدن دو سوم ایده‌ها به سیاست فرهنگی است. این مقدار در مقایسه با دو دوره اول و دوم ریاست‌جمهوری آقای خاتمی افزایش داشته است. از طرفی جهت ایده ترویج ارزش‌های دینی و انقلابی ۳ مصوبه، برای برنامه‌ریزی برای ارتقا سطح علمی و دانش ۳ مصوبه، ملاک قراردادن ارزش‌های دینی و انقلابی در فعالیت‌ها ۲ مصوبه وجود دارد که این مساله نشان می‌دهد ایده‌های تکرار شونده توانسته‌اند در ذهن سیاست‌گذاران تثبیت شوند و تقریباً تمامی این ایده‌ها در زمره موضوعات با اهمیت شورا قرار گرفته‌اند که چندین مصوبه به آنها اختصاص یافته است.

جدول شماره ۱۰. مقایسه بین ایده‌های بیان شده در گفتمان سیاسی دوران ماه عسل و سیاست‌های فرهنگی مصوب

ردیف	ایده موکد رییس‌جمهور	مشاهده شده در مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی
۱	ترویج ارزش‌های دینی و انقلابی	۱
۲	برنامه‌ریزی برای ارتقا سطح علمی و دانش	۱
۳	برنامه‌ریزی برای اصلاح نظام آموزش عالی	۰
۴	برنامه‌ریزی برای افزایش استفاده از ظرفیت فرهنگی کشور	۱
۵	تجلیل عالی از خانواده معظم شهیدان و ایثارگران	۰
۶	ملاک قراردادن ارزش‌های دینی و انقلابی در فعالیت‌ها	۱
جمع		۴

واسنجی دوره دوم ریاست جمهوری آقای احمدی نژاد

در دوره دوم ریاست جمهوری آقای خاتمی تعداد ایده‌های تکرار شونده شناسایی شده به ۹ مورد افزایش می‌یابد که حداکثر نمره قابل کسب نیز به همین میزان است. با انجام مقایسه بین ایده‌های تکرار شونده و مصوبات اتخاذ شده نمره ۶ کسب می‌شود که به معنای تبدیل شدن دو سوم ایده‌ها به سیاست فرهنگی است. این مقدار برابر با دوره اول ریاست جمهوری است. در این دوره از میان ایده‌های تکرار شونده دو ایده اصلاح ساختار حاکم بر آموزش و پژوهش و تلاش برای ترویج جامعه آرمانی بر اساس آرمان‌های انقلاب به ترتیب ۵ و ۳ مصوبه را به خود اختصاص داده‌اند که نشان از اهمیت بالای این موضوعات برای سیاست‌گذاران بوده است. از طرفی با در نظر گرفتن کاهش کلی تعداد سیاست‌های فرهنگی مصوبه شده از یکسو و افزایش تعداد مصوبات اختصاص یافته به این دو ایده را می‌توان دال بر موفقیت بالای این دو ایده تلقی کرد.

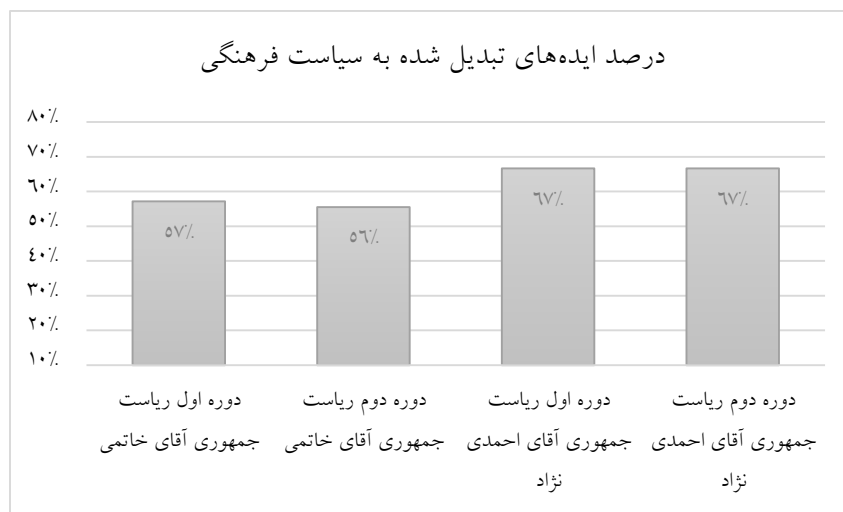
جدول شماره ۱۱: مقایسه بین ایده‌های بیان شده در گفتمان سیاسی دوران ماه عسل و سیاست های فرهنگی

ردیف	ایده موکد رییس جمهور	مشاهده شده در مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی
۱	ترویج فرهنگ ملی و مقابله با تهاجم فرهنگی	۰
۲	ایجاد یک ارتباط کارآمد بین دانشگاه و صنعت	۱
۳	مبارزه با مفسدین و زیادی خواهان	۰
۴	اصلاح ساختار حاکم بر آموزش و پژوهش	۱
۵	ایجاد مشارکت عمومی در سرمایه‌گذاری‌ها	۱
۶	تلاش برای اجرای عدالت در همه امور	۰
۷	تلاش برای ترویج اندیشه‌ها و آرمان‌های جمهوری اسلامی ایران در دنیا	۱
۸	تلاش برای ترویج جامعه آرمانی بر اساس آرمان‌های انقلاب	۱
۹	توزیع یکسان منابع و ارائه خدمات	۱
	جمع	۶

نتیجه‌گیری و توصیه سیاستی

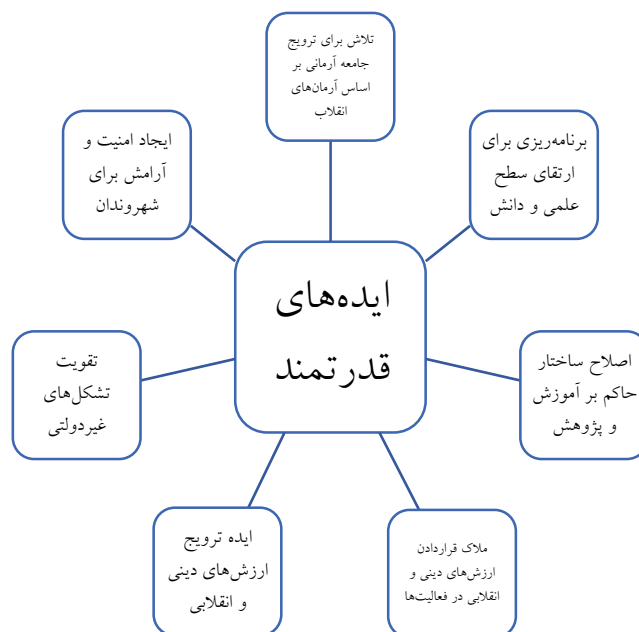
تلاش برای درک عوامل ایجادکننده تغییر در سیاست‌های عمومی، پژوهشگران را به سنجش متغیرهای گوناگون به عنوان عامل توضیح دهنده تغییر ترغیب کرده است. سیر کلی این مطالعات را می‌توان در دو نسل تقسیم‌بندی کرد که در نسل اول چگونگی تصمیم‌گیری سیاست‌گذاران در کانون مطالعات است. در نسل دوم محیط سیاست‌گذاری و ماهیت پیچیده مشکلات عمومی مورد توجه قرار گرفت. یکی از دستاوردهای مهم مطالعات نسل دوم توجه به نقش ایده است. ایده از یکسو برای سیاست‌گذاران مزیت کاستن از سختی شناخت دنیای پیرامون و امکان‌پذیر شدن تصمیم‌گیری را به همراه دارد. از سوی دیگر به بازیگران سیاسی فرصت تثبیت نمودن نگرش خود در اذهان عمومی و کسب قدرت برای تحقق اهدافشان را در پی دارد. کارکرد خاص ایده باعث شد تا از دهه ۹۰ میلادی ایده‌ها با دقت و گستردگی بیشتری در مطالعات سیاست‌های عمومی به کار گرفته شوند که حاصل آن مطرح شدن جریانی موسوم به جریان چرخش به سوی ایده است. پژوهش‌های انجام شده در ذیل جریان چرخش به سوی ایده حسب مفروضاتی که دارند ایده را به منزل اکتشاف، ابزار استراتژیک و چهارچوب نهادی در نظر می‌گیرند. علی‌رغم تفاوت در کاربست ایده، هر سه نگرش به نتیجه مشترک اهمیت داشتن ایده منتهی شده‌اند. البته این نتیجه‌گیری کلی بوده و ضرورت انجام پژوهش‌های تکمیلی را برای شناخت بهتر نقش ایده در فرایند سیاست‌گذاری و سیاست‌های عمومی را یادآور می‌شوند.

پژوهش حاضر در تلاش برای افزودن به دانش موجود به مطالعه نقش ایده در محیط سیاستگذاری ایران می‌پردازد و بدین منظور خرده‌نظام سیاست‌های فرهنگی به عنوان سیاست‌های عمومی مورد بررسی قرار گرفت. سیاستگذاری فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران داری ویژگی منحصر به فردی است؛ زیرا سیاست‌های کلان فرهنگی در ایران به طور خاص در یک نهاد به صورت متمرکز اتخاذ می‌شوند و تعدادی از اعضای تصمیم‌گیرنده در این نهاد با تغییر دولت تغییر می‌یابند. بنابراین دولت جدید این فرصت را می‌یابد که ایده‌های مدنظر خود را با متقاعد کردن دیگر اعضای به سیاست بدل کند. پژوهش حاضر مقایسه‌ای بین ایده‌هایی که چهار رئیس‌جمهور مختلف به عنوان نماینده دولت جدید در دوران ماه عسل ریاست خود بدان تاکید می‌کنند با مصوباتی که هر کدام در طول مدت ریاست خود بر شورای انقلاب فرهنگی به تصویب می‌رسانند، انجام داده است. نتیجه مقایسه مذکور نشان‌دهنده تبدیل شدن حداقل نیمی از ایده‌ها به سیاست عمومی در دوره اول و دوم آقای خاتمی است و پس از آن در دوره اول و دوم ریاست‌جمهوری آقای احمدی‌نژاد، این مقدار به دو سوم ایده‌ها هم می‌رسد. این میزان از تبدیل شدن ایده به سیاست نشان از اثرگذاری رو به رشد ایده‌ها در تغییر سیاست دارد.

شکل ۱: درصد ایده‌های تبدیل شده به سیاست فرهنگی

همچنین در خصوص ایده‌هایی نظیر «ایجاد امنیت و آرامش برای شهروندان» «تقویت تشکلهای غیردولتی»، «ایده ترویج ارزش‌های دینی و انقلابی»، «برنامه‌ریزی برای ارتقای سطح علمی و دانش» «ملاک قراردادن ارزش‌های دینی و انقلابی در فعالیت‌ها»، «اصلاح ساختار حاکم بر آموزش و پژوهش» و «تلاش برای ترویج جامعه آرمانی بر اساس آرمان‌های انقلاب» بیش از یک مصوبه اتخاذ شده که می‌توان این ایده‌ها را به لحاظ توانایی تاثیرگذاری و تغییر سیاست «ایده قدرتمند» دانست (کارستینسین و اشمیت: ۲۰۱۶).

شکل ۲. ایده‌های قدرتمندی که در طی یک دوره ریاست جمهوری منجر به تصویب شدن چندین مصوبه شده‌اند

در نهایت نتایج پژوهش حاضر موید نقش ایده در مطالعه تغییر سیاست بوده و گامی در امتداد پژوهش‌های جریان چرخش به سوی ایده با در نظر گرفتن محیط سیاستگذاری جمهوری اسلامی ایران است. نتایج بدست آمده را می‌توان به دیگر حوزه‌های سیاست عمومی تعمیم داد و انتظار داشت که انجام پژوهش‌های تکمیلی با محوریت ایده در حوزه‌های مختلف به نتایج مشابهی منتهی شود. بر این اساس توصیه می‌شود ایده‌های تکرار شونده را به عنوان مبنایی جهت تغییر سیاست به‌ویژه در مطالعات آینده‌پژوهی استفاده نمود تا برآورد تغییرات آتی سیاست عمومی در ایران با صحت و دقت بیشتری امکان پذیر شود.

منابع فارسی:

- احمدی، هانیة، دانایی فرد، حسن، امامی، سیدمجتبی، & دلخواه، جلیل. (1399). تحلیل تطبیقی کیفی و خطمشی عمومی. روش شناسی علوم انسانی، 26(103)، 37-17. doi: 10.30471/mssh.2020.5890.1938
- نجم الهدی، سید احسان، یزدانی زازرانی، محمدرضا و هادی پیکانی، مهربان. (1402). عاملیت کارگزاران در سیاستگذاری فرهنگی؛ مطالعه گفت‌وگوهای ریاست جمهوری ایران (1368 تا 1396). *سیاستگذاری عمومی*، 9(4)، 80-96. doi: 10.22059/jppolicy.2024.96182
- نجم الهدی، سید احسان و یزدانی زازرانی، محمدرضا. (1400). چارچوب تحلیل روایی سیاست: درک و کاربرد تحلیل روایت در پژوهش‌های سیاستگذاری عمومی. *سیاستگذاری عمومی*، 7(1)، 234-215. doi: 10.22059/jppolicy.2021.81996

منابع لاتین:

- Béland, D. (2019). How ideas and institutions shape the politics of public policy. Cambridge University Press. (doi: <https://doi.org/10.1017/9781108634700>)
- Butt, A.I. (2019). Public Policy and Ideation. In: Grimm, H.M. (eds) Public Policy Research in the Global South. Springer, Cham. (doi: https://doi.org/10.1007/978-3-030-06061-9_5)
- Cairney, P. (2019). Understanding public policy: theories and issues (Vol. 2). Bloomsbury Publishing.
- Campbell, J. L. (2002). Ideas, Politics, and Public Policy. *Annual review of sociology*, 28(1), 21-38. (doi: <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.28.110601.141111>)
- Carstensen, M. B., & Schmidt, V. A. (2016). Power Through, Over and in Ideas: Conceptualizing Ideational Power in Discursive Institutionalism. *Journal of European public policy*, 23(3), 318-337. (doi: <https://doi.org/10.1080/13501763.2015.1115534>)
- John, P. (2018). Theories of policy change and variation reconsidered: a prospectus for the political economy of public policy. *Policy sciences*, 51(1), 1-16. (doi: <https://doi.org/10.1007/s11077-017-9297-x>)
- Larsson, O. L. (2015). Using post-structuralism to explore the full impact of ideas on politics. *Critical Review*, 27(2), 174-197. (doi: <https://doi.org/10.1080/08913811.2015.1073883>)
- Vivien A. Schmidt (2011) Speaking of change: why discourse is key to the dynamics of policy transformation, *Critical Policy Studies*, (5:2), 106-126. (doi: <https://doi.org/10.1080/19460171.2011.576520>)
- Swinkels, M. (2020). How Ideas Matter in Public Policy: A Review of Concepts, Mechanisms and Methods. *International Review of Public Policy*, 2(2: 3), 281-316. (doi: <https://doi.org/10.4000/irpp.1343>)
- Taylor-Gooby, P. (2005). Ideas and Welfare State Reform in Western Europe. Palgrave. (doi: <https://doi.org/10.1057/9780230286016>)

منابع آنلاین

1. <http://www.sccr.ir>

A Qualitative Comparative Comparison Between presidential Cultural Ideas and Cultural Policies of the Supreme Council of the Cultural Revolution, 1997-2013

Abstract

Understanding how public policies change has led to the emergence of various perspectives on the factors that underlie change in the policy process and its outcomes. In this field, attention to the idea factor has a long history, as with the formation of the idea-oriented trend, researchers explain changes in existing policies by applying ideas in the form of heuristics, strategic tools, and institutional frameworks. The present study, by examining ideas as an institutional framework, attempts to explain the importance of ideas in policy change in the policy-making environment of the Islamic Republic. To this end, a scale is made between the ideas that presidents have expressed for cultural policies at the beginning of their presidency and cultural policies that were approved by those ideas during their presidency. To make this comparison, recurring ideas in each period (secondary data) and content analysis of cultural policies approved by the Supreme Council for the Cultural Revolution during the two presidential terms of Mr. Khatami and Mr. Ahmadinejad are used, and qualitative comparative analysis will be used for the final comparison. The research findings indicate that in each presidential term, at least half of the recurring ideas have been transformed into cultural policies, and for some ideas, several policies have been adopted.

Keyword:

Public Policy Making, Idea, Policy Change, Cultural Policy, Supreme Council for the Cultural Revolution, Qualitative Comparative Analysis